

УДК 372.3/4

Савченко І.Д.

**МЕТОДИ ТА ЗАСОБИ ФОРМУВАННЯ ДОВІРЛИВОГО СТАВЛЕННЯ
ДІТЕЙ 5-6 РОКІВ ДО БАТЬКІВ ТА ПЕДАГОГІВ**

Глухівський національний педагогічний університет імені Олександра

Довженко,

Глухів, Києво-Московська, 24,41400

Savchenko I.D.

**METHODS AND MEANS OF FORMATION OF ATTITUDE TRUSTING
CHILDREN 5-6 YEARS BEFORE PARENTS AND EDUCATOR**

Hlukhiv National Pedagogical University of Oleksandr Dovzhenko,

Hlukhiv, Kiev-Moscow, 24, 41400

Анотація. У статті розглянуто проблему формування довірливого ставлення дітей 5-6 років до рідних та знайомих дорослих. Встановлено, що основними методами організації роботи є: методи формування моральної свідомості (етичні бесіди, розповіді, читання літературних творів, роз'яснення моральних вчинків, пояснення моральних норм, переконання, роздуми); методи формування моральної поведінки (вправляння у способах дій, виховуючі ситуації, доручення, створення ситуацій успіху); методи стимулювання моральних почуттів і мотивів(приклад, заохочення, авансування довірою, педагогічна оцінка). Експериментально досліджено ефективність впливу тренінгових занять, психогімнастики, ігрових технік на формування довіри дошкільників до батьків і членів родини. Охарактеризовано програму корекції довірливого ставлення дітей. Висвітлено результати експериментального дослідження.

Ключові слова: тренінг, форма, метод, етичне ставлення, моральне виховання дітей, довірливі взаємини, діти 5 років.

The subject of trust relationship formation in children of 5-6 years toward relatives and acquainted adults are analyzed in this article. It has been established that main methods of work organization are: methods of moral consciousness formation (ethic discussions, narrations, reading of literary writings, explanation of moral behavior, interpretation of moral standards, persuasion, deliberation); methods of moral behavior formation (exercise in mode of actions, nursing the situation, mandate, creating success situations); methods of moral sense and motive stimulation (example, encouragement, advance trust, pedagogic appraisal). Exposure experimentally investigated the effectiveness of training sessions, psychopedagogy, gaming techniques on the formation of trust preschoolers to parents and family members. Program of trust relationship correction in children was characterized. Experimental data outlined.

Key words: training, form, method, ethic attitude, moral parenting, trust relationships, child five years.

Вступ. Проблема забезпечення довіри в сучасній педагогічній практиці надзвичайно актуальна. Гуманна форма взаємин, заснована на довірі, повазі і терпимості до іншої точки зору, індивідуального досвіду, цінносної системи як ніколи необхідна у педагогічній діяльності. За умови, якщо діти зможуть довіряти словам, вчинкам, цінностям дорослих можливе досягнення взаєморозуміння, формування основ духовності [1, 2,3,4].

В результаті аналізу наукової літератури та проведення нами експериментального дослідження встановлено, що формування довірливого ставлення дітей старшого дошкільного віку до дорослих залежить від попередньо набутого досвіду спілкування, наявності знань про особистісні якості дорослих, вартих дитячої довіри, вмінь виявляти довірливе ставлення, характеру взаємин з батьками і вихователями. Водночас констатовано, що увага дорослих до проблеми є недостатньою, а форми і методи, що використовуються у виховній роботі – неефективними.

Огляд літератури. Виходячи із зазначеного, ми припустили, що для досягнення завдань дослідження необхідно означити специфічні підходи до процесу морального виховання. Результати досліджень Л. Артемової, Л.Виготського, Л. Божович, О. Запорожця, О.Кононко, М. Лісіної, Т. Поніманської засвідчили, що моральний розвиток особистості визначається рівнем засвоєння уявлень про моральні норми, сформованістю моральних почуттів і здатністю до моральної поведінки.

Вихідні данні та методи. Для формування довірливого ставлення ми застосовували комплекс специфічних методів морального виховання, окреслених Т.Поніманською[3, с.123]: *методи формування моральної свідомості*: етичні бесіди про довіру та її місце у житті, розповідь про схвалювані та неприйнятні способи прояву довіри, читання літературних творів, роз'яснення моральних якостей людини, вартої довіри, пояснення норм, правил довірчої взаємодії; переконання, роздуми; *методи формування моральної поведінки*: вправлення у способах демонстрації довірливого ставлення, приклад довірливого ставлення дорослих, створення виховуючи ситуацій, розв'язання педагогічних ситуацій; доручення; створення ситуації успіху; *методи стимулювання моральних почуттів і мотивів*: приклад, заохочення до усвідомлення власного настрою та емоцій і настрою оточуючих дорослих, авансування довірою, моральна підтримка, педагогічна оцінка поведінки, схвалення моральних вчинків дітей.

Результати. Обговорення та аналіз. Система виховного впливу знайшла своє відображення у корекційній програмі «Крокуємо сходинками довіри», до структури якої увійшли: мета, педагогічні умови, принципи, напрями реалізації, форми і методи роботи, результат формування у дітей довірливого ставлення до дорослих. Зазначена програма була апробована в ході експериментально-виховної роботи в дошкільних навчальних закладах м.Глухова Сумської області.

Розроблена й впроваджена програма здійснювалась одночасно за трьома напрями: збагачення системи знань про довіру і довірливе ставлення;

формування навичок встановлення і підтримки довірливих взаємин; розвиток емоційної сприйнятливості, формування ціннісної оцінки довірливих взаємин.

Програма охоплювала роботу з дітьми, з батьками і з педагогами дошкільних навчальних закладів і передбачала реалізацію комплексу педагогічних умов: збагачення знань дітей про довіру, її доцільну міру, значення в житті людини; формування у дошкільників навичок довірливого ставлення до членів родини та педагогів; вправлення батьків та педагогів в умінні виявляти довіру дітям старшого дошкільного віку; збільшення у змісті морального виховання сім'ї та дошкільного закладу питомої ваги довірливого спілкування дорослого з дитиною і дитини з дорослим. Змістовий аспект представлено циклом з 10 занять, тривалість кожного 30-40 хвилин, з періодичністю одне заняття на тиждень. Формування групи проводилось з врахуванням проблем, виявлених на констатувальному етапі дослідження. Разом з дітьми заняття відвідував один з батьків(або по черзі). В тих випадках, коли проблема недовіри дитини пов'язана з конкретним дорослим, ми рекомендували відвідати заняття саме йому. Кількість членів групи – 5-6 пар (10-12 осіб).

Структура групового заняття включала такі елементи: ритуал привітання, психогімнастичні вправи, основний зміст заняття (ігри, пантомімічні етюди, ситуації морального вибору), рефлексію та ритуал прощання. Етапи проведення заняття передбачали формування знань, введення нових понять, набуття навичок демонстрації емоційного ставлення до них та вправлення у практичному застосуванні. Зупинимось детальніше на кожному з елементів заняття.

Ритуал привітання дозволяв створити атмосферу групової довіри і прийняття, допомагати створити взаємини, які формували відчуття спільноти. Для цього використовувалась вправа « Чарівний клубок», що виконувалась за допомогою клубка ниток. Діти ставали по колу, передаючи один одному клубок таким чином, щоб всі за нього взяли. Передавання супроводжувалось побажаннями один одному. Натягуючи нитку, діти самі(або разом з дорослими,

якщо цього вимагала мета заняття) уявляли себе єдиним цілим, відчували що кожен з них є важливим і значущим вцілому.

Розминка виконувала функцію створення відповідного емоційного настрою, підвищення рівня активності, налаштування на продуктивну спільну діяльність. Зміст розминки залежав від складу групи за типом сформованості довірливого ставлення і варіювався на кожному занятті. Використовувались вправи: «Сороконіжка», «Спіймай останнього», «Подаруй посмішку (подарунок)». «Комплімент», «Конкурс хвальків»

Основний зміст занять представляв собою сукупність форм роботи, що дозволяли чергувати види діяльності, емоційний стан членів групи, враховувати індивідуальні потреби дітей і дорослих. Старші дошкільники отримували нову інформацію, закріплювали навички систематизації та використання попередньо отриманих знань; вчилися висловлювати власну точку зору на дії казкових героїв, формулювали своє ставлення до власних вчинків або дій членів родини(педагогів). Формування системи знань відбувалось шляхом розширення, уточнення і поглиблення уявлень, що мали діти на момент проведення формувального етапу. Багаторазове звернення до поняття, розгляд його у різноманітних життєвих ситуаціях, аналіз його трактування у казках структурували і упорядковували знання дітей. Тому тематика занять, розроблена особисто автором, передбачала поступове ознайомлення з поняттями та формування навичок довірливої взаємодії за принципом «від простого — до складного», а саме: «Хто така довірлива людина»; «Хто заслуговує на довіру»; «Абетка спілкування»; «Правила довіри»; «Довіра до незнайомих людей»; «Довіра до рідних і близьких»; «Я очима інших»; «Вчинок і наслідок»; «Моя точка зору» та інші.

За необхідності (з метою нейтралізації напруги або втоми; при переході до іншої діяльності) проводились «хвилинки-шалунки».

Рефлексія передбачала формулювання оцінки заняття за корисністю і важливістю розглянутого матеріалу та отриманого від нього емоційного задоволення.

Ритуал прощання формував у учасників заняття відчуття цілісності і завершеності роботи. Діти узагальнювали надану інформацію, підводили підсумки, формулювали моральне правило (висновок).

До роботи на заняттях залучались батьки та рідні, що дозволило створити умови для набуття досвіду довірливої взаємодії у спільній діяльності, збільшити час для особистісного спілкування, скоректувати негативний образ дорослого у свідомості дитини. Крім того, спільні заняття, ігри, вправи, «домашні завдання» налагоджували стосунки, зближували досліджуваних, звертали увагу на проблему довіри між батьками і дітьми, сприяли переосмисленню ставлення до особистісних потреб дошкільнят. Виконання завдань разом з дітьми підводили членів родин до розуміння необхідності вияву підтримки, співчуття і співпереживання, що в свою чергу стимулювало до перегляду власної поведінки.

Підсумки та висновки. Проведена робота була спрямована на усвідомлення дітьми понять «довіра», «довірливе ставлення», «довірливі взаємини». Здійснюючи навчально - виховну роботу як з дітьми, так і з дорослими, ми застосовували такі форми і методи роботи, що створювали атмосферу емоційної близькості і комфорту, сприяли вихованню відкритості, співчуття, співпереживання і на їх основі довірливого ставлення до соціального оточення, що дозволить дітям у подальшому вільно орієнтуватись у світі дорослих.

Література

1. Аметов Ильяс Фазылович. Педагогическое обеспечение доверительных отношений педагога и учащегося в образовательном процессе : Дис. ... канд. пед. наук : 13.00.01 : Шуя, 2004. — 202 с.

2. Бех І.Д. Виховання особистості: У 2 кн. Кн. 2: Особистісно орієнтований підхід: науково-практичні засади / Іван Дмитрович Бех. — К.: Либідь.2003.— с.127

3. Поніманська Т.І. Теоретико-методичні засади гуманістичного виховання дітей дошкільного віку: [монографія] / Тамара Іллівна Поніманська. — Рівне: РДГУ, 2006. — с.116.

4. Кононко О.Л. Соціально-емоційний розвиток особистості(в дошкільному дитинстві): Навч.посіб.для вищ.навч.закладів. — К.:Освіта, 1998 – 225с.

Статья отправлена: 04.12.2015 г.

© Савченко І.Д.